

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาการจัดการของครอบครัวต่อการตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเมื่อสัมภาษณ์จนครบ 50 คนแล้ว จึงมาวิเคราะห์ข้อมูลผลปรากฏดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะข้อมูลทั่วไปของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มีอายุระหว่าง 17-19 ปี (วัยรุ่นตอนปลาย) ร้อยละ 62 มีอายุระหว่าง 14-16 ปี (วัยรุ่นตอนต้น) ร้อยละ 36 และอายุ 13 ปี (วัยก่อนวัยรุ่น) ร้อยละ 2 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 44 กำลังศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14 และกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 74 รับจ้าง ร้อยละ 26 มีรายได้ ระหว่าง 2,000-3,999 บาท ร้อยละ 26 น้อยกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 22 และ ไม่มีรายได้ ร้อยละ 2 มีรายได้เพียงพอ ร้อยละ 64 และ ไม่เพียงพอ ร้อยละ 36 สภาพการอยู่ร่วมกันของสามี-ภรรยา พบว่า อยู่ร่วมกัน ร้อยละ 78 เลิกร้างกัน ร้อยละ 12 และแยกกันอยู่ ร้อยละ 10 ส่วนมากพักอาศัยอยู่กับครอบครัวของหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 30 แยกอยู่ตามลำพังสามี-ภรรยา และอยู่กับครอบครัวสามี ร้อยละ 24 และเลิกร้างกัน-พักอยู่กับครอบครัวหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 10 ส่วนมากสามีมีอายุ 20 ปีขึ้นไป (ซึ่งผ่านวัยรุ่นแล้ว) ร้อยละ 62 อายุ 17-19 ปี (วัยรุ่นตอนปลาย) ร้อยละ 36 และอายุ 14-16 ปี (วัยรุ่นตอนต้น) ร้อยละ 2 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 30 ศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 18 และกำลังศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวช.) และจบปริญญาตรี ร้อยละ 4 ส่วนมากสามีของหญิงตั้งครรภ์มีอาชีพรับจ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 24 และอาชีพประมง ร้อยละ 2

2. การจัดการด้านการเรียนของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

ระดับมัธยมศึกษา พบว่า บิดา-มารดา จะดำเนินการติดต่อกับอาชีพของสถานศึกษาเพื่อไม่ให้บุตรต้องถูกไล่ออกด้วยการหยุดพักการศึกษาทันที ร้อยละ 50 ขออนุญาตให้บุตรศึกษาต่อจนจบภาคการศึกษา ร้อยละ 37.5 และลาออกจากสถานศึกษา เพราะกลัวบุตรจะอายเพื่อน ร้อยละ 12.5 ส่วนการวางแผนการศึกษาต่อ พบว่า บิดา-มารดาจะวางแผนให้บุตรได้เรียนต่อในชั้นที่สูงขึ้น ร้อยละ 87.5 และไม่ได้วางแผนเพราะฐานะครอบครัวไม่ดีและ ไม่มีผู้เลี้ยงบุตรให้ ร้อยละ 12.3 ดังตัวอย่างทำให้สัมภาษณ์

ระดับปวช./ปวส. จะเป็นผู้ดำเนินการติดต่อกับอาจารย์ของสถานศึกษาเพื่อขอยกเลิก การศึกษาทันที หรือศึกษาต่อจนจบเทอมด้วยตนเอง มีการวางแผนศึกษาต่อ แต่ส่วนใหญ่จะเปลี่ยน จากการเรียนในเวลาปกติเป็นวันหยุดแทนเพื่อประกอบอาชีพ และมีรายได้สำหรับเลี้ยงดูบุตรและ การศึกษาของตนเอง บิดา-มารดาของหญิงตั้งครรภ์กลุ่มนี้ ส่วนใหญ่ไม่ให้ความช่วยเหลือเรื่องเงิน ทอง เพราะเห็นว่าสามารถประกอบอาชีพเองได้

ระดับปริญญาตรี จะเป็นผู้ดำเนินการติดต่อกับอาจารย์ของสถานศึกษาเพื่อขอยกเลิก การศึกษาทันที หรือศึกษาต่อจนจบเทอมด้วยตนเอง มีการวางแผนศึกษาต่อ แต่ส่วนใหญ่จะเปลี่ยน จากการเรียนในเวลาปกติเป็นวันหยุดแทนเพื่อประกอบอาชีพ และมีรายได้สำหรับเลี้ยงดูบุตรและ การศึกษาของตนเอง บิดา-มารดาของหญิงตั้งครรภ์กลุ่มนี้ ส่วนใหญ่ไม่ให้ความช่วยเหลือเรื่อง เงินทอง เพราะเห็นว่าสามารถประกอบอาชีพเองได้

3. การจัดการด้านการประกอบอาชีพในระยะตั้งครรภ์ พบว่า ส่วนใหญ่ยังคงประกอบ อาชีพตามเดิม ร้อยละ 81.25 สามีกลัวว่าการทำงานจะมีผลกระทบต่อ การตั้งครรภ์ จึงให้กลุ่ม ตัวอย่างหยุดทำงานชั่วคราว หรือลาออกจากงาน ร้อยละ 18.75 หญิงตั้งครรภ์ที่ยังไม่ได้ประกอบ อาชีพ มีการวางแผนประกอบอาชีพหลังคลอด ดังนี้ ประกอบอาชีพหลังระยะพักฟื้นคลอด ประกอบอาชีพหลังจากบุตร โดพอที่จะเข้าเรียน ยังไม่คิดที่จะประกอบอาชีพ และยังไม่ได้วางแผน เรื่องการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 52.94, 23.53, 17.64 และ 5.89

หญิงตั้งครรภ์ที่ประกอบอาชีพแล้ว จะมีการประกอบอาชีพหลังระยะพักฟื้นหลังคลอด คิดเป็นร้อยละ 68.75 จะประกอบอาชีพหลังจากบุตร โดพอที่จะเข้าเรียนหรือเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คิดเป็นร้อยละ 23.53 นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่วางแผนประกอบอาชีพหลังพักฟื้น คลอด จะมีการจัดการเตรียมผู้ดูแลไว้เรียบร้อยแล้วตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ ซึ่งอาจจ้างหญิงที่พัก อาศัยอยู่ใกล้ ๆ กัน ไม่ได้ประกอบอาชีพเพราะต้องเลี้ยงดูบุตรของตนเอง หรือมีบิดา-มารดา ญาติ ของหญิงตั้งครรภ์ และของสามี ช่วยดูแลเลี้ยงบุตรให้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่วางแผนประกอบอาชีพ หลังบุตรเข้าเรียนอนุบาลหรือเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นเพราะไม่สามารถหาคนเลี้ยงดูบุตร ได้ กลุ่มตัวอย่างที่วางแผนไม่ประกอบอาชีพหลังคลอด เพราะยังต้องการมีอิสระในการดำรงชีวิต มี ความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบให้ใครมาก้าวก่ายในชีวิตของตนเอง และมองว่าการทำงานทำให้ ขาดอิสระ และลำบาก

4. การดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลในระยะตั้งครรภ์ ในเรื่องการยอมรับการตั้ง การสร้าง สัมพันธภาพกับทารก และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง ผลปรากฏดังนี้

การยอมรับการตั้งครรภ์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นตั้งครรภ์ด้วยความไม่พร้อมที่จะมีบุตร ร้อยละ 92 ส่วนมากดูแลสุขภาพด้วยการฝากครรภ์มากกว่า 6 ครั้ง ร้อยละ 62 ครั้งแรกเมื่อทราบ

การตั้งครรภ์ส่วนใหญ่จะตกใจและกลัว ร้อยละ 86 การตัดสินใจเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ คิดอยากจะทำแท้งร้อยละ 70

การจัดการสร้างสัมพันธ์ภาพกับทารกในครรภ์ ส่วนใหญ่หญิงตั้งครรภ์จะดูหน้าห้อง เบา ๆ ร้อยละ 70 พุดคุยกับบุตรในห้อง ร้อยละ 78 และมีความรู้สึกมีความสุขเมื่อบุตรในครรภ์คืบ คิดเป็นร้อยละ 88 มีการหาความรู้เกี่ยวกับการคลอด ร้อยละ 96 และมีการเตรียมของใช้เด็ก ร้อยละ 64 ส่วนสามีพบว่าด้านการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของสามีต่อการตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่ ตกใจและต้องการให้สิ้นสุดการตั้งครรภ์ด้วยการอยากให้ทำแท้ง ร้อยละ 60 ดีใจกับการตั้งครรภ์ ร้อยละ 30 ส่วนการให้ความช่วยเหลือของสามีเมื่อทราบการตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่สามีให้ความช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ร้อยละ 76

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง ส่วนใหญ่หญิงตั้งครรภ์รู้สึกต่อการเปลี่ยนแปลง ของร่างกายโดยเข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติของการตั้งครรภ์ ร้อยละ 64 รู้สึกรำคาญ ทุกข์ทรมาน ร้อยละ 36 มีการจัดการกับความเครียดและความไม่สุขสบาย ด้วยการนอนพัก คิดเป็นร้อยละ 32 นอนพัก และให้สมาชิกครอบครัวช่วยเหลือ ร้อยละ 68

5. การวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลในระยะคลอด ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการคลอด ปรากฏผลดังนี้

การวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลในระยะคลอด ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการคลอด พบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีการเตรียมตัวก่อนคลอดในด้านการวางแผนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคลอด ร้อยละ 96 โดยหญิงตั้งครรภ์เป็นผู้วางแผนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคลอดเอง ร้อยละ 14 หญิงตั้งครรภ์ และสามีร่วมกันวางแผนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคลอด ร้อยละ 44 บิดา-มารดาของหญิงตั้งครรภ์ หรือ บิดา-มารดาของสามีเป็นผู้วางแผนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคลอด ร้อยละ 38 ไม่ได้วางแผนค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับการคลอด ร้อยละ 4

6. การวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรในระยะหลังคลอด ในเรื่อง การเตรียม ผู้ดูแลหลังคลอด การยอมรับบทบาทมารดา และการจัดการเลี้ยงดูบุตร ปรากฏผลดังนี้

การวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรในระยะคลอดในการวางแผนเตรียมผู้ดูแล พบว่า มีการวางแผนเตรียมผู้ดูแลในระยะคลอด ร้อยละ 86 ส่วนใหญ่เป็นมารดาและญาติของหญิง ตั้งครรภ์ ร้อยละ 56 รองลงมาคือ มารดาของสามีหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 30 หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ ไม่ได้วางแผนเตรียมผู้ดูแลในระยะคลอดและหลังคลอด คิดเป็นร้อยละ 14

การยอมรับบทบาทการเป็นมารดา พบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีการฝึกบทบาทและไม่ได้ ฝึกบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรจากบุตรของเพื่อนบ้านและญาติ คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน แสวงหา ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 68

การวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร พบว่า วางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรมากที่สุด คือ สามีและหญิงตั้งครรภ์ คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมา คือ หญิงตั้งครรภ์ คิดเป็นร้อยละ 26 บิดา-มารดาของหญิงตั้งครรภ์ คิดเป็นร้อยละ 22 สามี คิดเป็นร้อยละ 6 บิดา-มารดาของสามี คิดเป็นร้อยละ 4 และพบว่าไม่ได้วางแผนหรือยังไม่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร คิดเป็นร้อยละ 8

ผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและครอบครัว พบว่า ผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรส่วนใหญ่ คือหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 36 รองลงมาคือ มารดาและญาติของหญิงตั้งครรภ์ จำนวนเลี้ยงดู ร้อยละ 18 เท่ากัน บิดา-มารดาของสามี ร้อยละ 16 ยกบุตรให้คนอื่น ร้อยละ 6 ยังไม่แน่ใจ ร้อยละ 4

7. การวางแผนดำเนินการด้านชีวิตครอบครัว ในเรื่องการปรับตัวระหว่างคู่สมรส ผลปรากฏดังนี้

การปรับตัวระหว่างคู่สมรสพบว่า หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ด้านสุขภาพจากสามี ร้อยละ 68 ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพจากสามี ร้อยละ 32 การแบ่งหน้าที่งานในบ้านในระยะตั้งครรภ์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์และสามีช่วยกันทำงานบ้าน ร้อยละ 48 สามีรับหน้าที่งานบ้าน ร้อยละ 14 หญิงตั้งครรภ์รับหน้าที่งานบ้าน ร้อยละ 10 หญิงตั้งครรภ์และครอบครัวช่วยกันทำงานบ้าน ร้อยละ 24 มีการพูดคุยและปรึกษาเรื่องการมีบุตร และการคุมกำเนิด ร้อยละ 40 ไม่มีการพูดคุยและปรึกษาเรื่องการมีบุตรและการคุมกำเนิด ร้อยละ 60

ด้านการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของสามีต่อการตั้งครรภ์ พบว่า ส่วนใหญ่สามีตกใจและต้องการให้สิ้นสุดการตั้งครรภ์ ร้อยละ 60 ตีใจกับการตั้งครรภ์ ร้อยละ 30 ตกใจแต่ให้ตั้งครรภ์ต่อไป ร้อยละ 4 ไม่ทราบการตั้งครรภ์ ร้อยละ 6 ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือของสามีเมื่อทราบการตั้งครรภ์ พบว่า ส่วนใหญ่สามีให้ความช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ร้อยละ 76 ไม่ให้ความช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ร้อยละ 24

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลในระยะตั้งครรภ์ ในเรื่องการยอมรับการตั้ง การสร้างสัมพันธภาพกับทารก และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง ผลปรากฏดังนี้

การยอมรับการตั้งครรภ์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นตั้งครรภ์ด้วยความไม่พร้อมที่จะมีบุตร ร้อยละ 92 ส่วนมากดูแลสุขภาพด้วยการฝากครรภ์มากกว่า 6 ครั้ง ร้อยละ 62 ครั้งแรกเมื่อทราบการตั้งครรภ์ส่วนใหญ่จะตกใจและกลัว ร้อยละ 86 การตัดสินใจเกี่ยวกับการตั้งครรภ์คือคิดอยากจะทำแท้งร้อยละ 70 โดยพบว่ามีความรู้สึกตกใจ รู้สึกกลัว สับสนกับชีวิต เสียใจกับการกระทำ

อับอายเพื่อน กลัวมารดาลงโทษ ไม่อยากมีบุตร สงสารบิดา-มารดา เมื่อทราบว่าตั้งครรภ์จึงได้บอกสามีให้ทราบ บอกมารดาและบิดา และไปตรวจครรภ์ สามีตกใจและบอกให้ทำแท้งแต่ส่วนมากไม่ได้ทำ สมาชิกในครอบครัวรู้สึกไม่เห็นด้วย โกรธ บิดาได้ลงโทษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโดยปกติแล้วเมื่อหญิงตั้งครรภ์ทราบว่าตั้งครรภ์จะมีความรู้สึกตกใจ รู้สึกกลัว สับสนกับชีวิต เสียใจกับการกระทำ ไม่อยากมีบุตร แต่เมื่อตั้งครรภ์ไประยะหนึ่งก็จะยอมรับสภาพการตั้งครรภ์โดยการฝากครรภ์เพื่อดูแลสุขภาพของตนเองและทารก และเมื่อเกิดการยอมรับทารกแล้วหญิงตั้งครรภ์จะยึดทารกเป็นศูนย์กลาง คิดถึงความต้องการของทารกเป็นอันดับแรกรู้สึก ตื่นเต้น ดีใจ มีความสุข ยินดีให้การส่งเสริม สนับสนุนทารกในครรภ์ ยอมรับทารกในฐานะเป็นบุคคลหนึ่งที่แยกจากตน เพราะว่าวัยรุ่นเมื่อพบว่าตนเองตั้งครรภ์จะเกิดความรู้สึกแปลกประหลาดใจ สองฝักสองฝ่ายระหว่างความต้องการมีบุตรและไม่ต้องการมีบุตร (Bobak & Jensen, 1995) และเมื่อรู้ว่าตัวเองตั้งครรภ์จริงๆ อาจตอบสนองต่อการตั้งครรภ์โดย ตื่นเต้น ดีใจ มีความสุข ตกใจ โกรธหรือหลาย ๆ ความรู้สึกรวมกัน (Anvonshine, 1990 cited in Bobak & Jensen, 1995) เพื่อรับบทบาทการเป็นมารดาครั้งแรก ถ้าไม่ได้มีการเตรียมตัวที่จะเผชิญกับเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นขณะตั้งครรภ์จะรู้สึกว่าไม่ควรตั้งครรภ์ ในขณะนี้ และทารกเป็นสิ่งที่รุกรานตนทำให้ตนเองไม่สุขสบาย จะประเมินอาการแสดงซ้ำแล้วซ้ำเล่า และจะตรวจสอบการตั้งครรภ์ยังสถานที่รับฝากครรภ์หรือโรงพยาบาล หรือบางคนอาจจะไม่สนใจไม่ต้องการยืนยันเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในระยะนี้เนื่องจากไม่ยินดีต่อการตั้งครรภ์

การจัดการสร้างสัมพันธภาพกับทารกในครรภ์ ส่วนใหญ่หญิงตั้งครรภ์จะดูหน้าท้องเบา ๆ ร้อยละ 92 พุดคุยกับบุตร ในท้อง ร้อยละ 70 และมีความรู้สึกมีความสุขเมื่อบุตรในครรภ์ดิ้น คิดเป็นร้อยละ 88 มีการหาความรู้เกี่ยวกับการคลอด ร้อยละ 96 และมีการเตรียมของใช้เด็ก ร้อยละ 64 ส่วนสามีพบว่าด้านการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของสามีต่อการตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่ตกใจและต้องการให้สิ้นสุดการตั้งครรภ์ด้วยการอยากให้ทำแท้ง ร้อยละ 60 ดีใจกับการตั้งครรภ์ ร้อยละ 30 ส่วนการให้ความช่วยเหลือของสามีเมื่อทราบการตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่สามีให้ความช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ร้อยละ 76 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อมีการสร้างสัมพันธภาพกับทารกในครรภ์เป็นการแสดงบทบาทของมารดาที่ผูกพันกับทารก อุทิศตนเพื่อทารก ยอมเสียสละส่วนตน และมีการวางแผนที่จะเลี้ยงดูบุตรให้ดี รวมทั้ง ยอมรับความเป็นบุคคลของบุตรในครรภ์ ที่แยกจากตน มีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ โดยการสัมผัสและพุดคุย มีความรู้สึกชื่นชม ฝ้าดูการดิ้นของทารกทางหน้าท้องที่โถงนูนออกมาทำให้ เกิดจินตนาการและคาดหวังอยากให้บุตรมีหน้าตา บุคลิกภาพตามลักษณะที่ตนชื่นชอบ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ (Interaction with Fetus) โดยมีการสัมผัส พุดคุยกับทารกขณะที่ทารกดิ้น เพื่อให้ทารกมีปฏิกิริยาตอบกลับด้วยการดิ้น ดังที่ May and Mahlmeister (1994 อ้างถึงใน อัจฉรา อักษรวิทย์, 2540) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างมารดา

และทารกในครรภ์ เป็นกระบวนการที่เกิดจากความรู้สึก ความผูกพันที่มารดามีต่อบุตรเมื่อรู้สึกว่าการตั้งครรภ์ทำให้เกิดจินตนาการเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาและบุคลิกลักษณะของทารกในครรภ์ ตามความคาดหวังของตนเองและตระหนักว่าทารกเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่แยกจากตน ยอมรับความเป็นบุตรของทารก และการคืนของทารกยังแสดงถึงความต้องการที่จะให้มารดารับรู้ เป็นการสื่อสารระหว่างมารดากับทารก กระตุ้นให้มารดามีปฏิสัมพันธ์กับทารกโดยการสัมผัสและพูดคุย มีการดูแลเอาใจใส่ ต่อเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมกับระยะตั้งครรภ์ เริ่มให้การดูแลปกป้อง ค้ำครองทารกในครรภ์ คั่นหาความปลอดภัยเพื่อตนเองและทารกในครรภ์ มีการใส่ชุดคลุมท้อง รวมทั้งมีการฝากครรภ์อย่างสม่ำเสมอ และพยายามปฏิบัติตนทุกอย่างที่สามารถทำได้เพื่อป้องกันไม่ให้ทารกได้รับอันตราย และมารดาที่ผูกพันกับทารกในครรภ์ จะเริ่มคิดฝันเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูบุตร เช่น การให้นม การขับถ่ายอุจจาระ และวางแผนการเลี้ยงดูบุตร มีการเตรียมของใช้สำหรับบุตร เลือกวิธีการให้นม

แต่อย่างไรก็ตามหญิงตั้งครรภ์บางคนอาจรู้สึกว่าทารกในครรภ์เป็นอีกบุคคลที่เข้ามาคุกคามและทำให้ตนเองพบความลำบาก ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะทำให้หญิงตั้งครรภ์ไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับทารกในครรภ์อาจมีผลให้หญิงตั้งครรภ์ไม่ให้การป้องกันค้ำครองแก่ทารกในครรภ์ ความรู้สึกที่ทารกในครรภ์เป็นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเมื่อหญิงตั้งครรภ์มีการยอมรับการตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์จะเริ่มปรับด้านจิตสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และอารมณ์ เกิดความรู้สึกยอมรับการตั้งครรภ์และทารกในครรภ์เป็นส่วนหนึ่งของตน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตัวโดยไม่ถูกคามอึดอัด โดดเด่นแห่งตน พัฒนากิจในขั้นนี้จะทำให้หญิงตั้งครรภ์พัฒนาไปสู่พัฒนาการขั้นต่อไปได้ และการสร้างสัมพันธภาพกับทารกในระยะตั้งครรภ์เป็นรากฐานของพัฒนาการที่ดีที่จะเกิดแก่ทารกทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม รวมทั้งสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นในอนาคต

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง ส่วนใหญ่หญิงตั้งครรภ์รู้สึกต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกายโดยเข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติของการตั้งครรภ์ มีการจัดการกับความเครียดและความไม่สบาย ด้วยการนอนพัก นอนพักและให้สมาชิกครอบครัวช่วยเหลือ โดยพบว่าหญิงตั้งครรภ์มีขนาดของร่างกายเปลี่ยนแปลงไป มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น เคลื่อนไหวร่างกายลำบาก มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงไม่คงที่มีความเครียดเกิดขึ้น ฯลฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหญิงในระยะตั้งครรภ์วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ จึงต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อรักษาสุขภาพของชีวิตและการปรับทางด้านจิตใจเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่อสิ่งเร้า โดยมีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมบุคลิกภาพ ความเชื่อและความคิด เพื่อขจัดความตึงเครียดและให้มีความสุขในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับคำกล่าวของ ปิยนุช บุญเพิ่ม (2537) ว่าวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์จะมีภาวะเครียดทางอารมณ์

แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งมีผลต่อจิตใจและอารมณ์ ดังที่ Bobak and Jensen (1995) กล่าวว่าหญิงตั้งครรภ์ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ทั้งผิวหนังมีการเปลี่ยนแปลงจากการเพิ่มของสารเมลานิน ทำให้มีรอยหมองคล้ำบริเวณต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงขนาดของร่างกาย เนื่องจากต้องการอาหารที่มีประโยชน์ต่อทารกเพิ่มขึ้น ทำให้มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ 10-12 กิโลกรัม ทำให้การเคลื่อนไหวไม่สะดวก ข้อต่อต่าง ๆ หย่อนตัวกล้ามเนื้อทำงานเพิ่มมากขึ้น ช่วงไหลเอนมาข้างหลัง กระดูกสันหลังโค้งงอมาก เกิดอาการไม่สุขสบายปวดหลังและการขึ้นลงของระดับฮอร์โมน ทำให้หน้าท้องและหน้าอกขยายใหญ่ขึ้น อาจก่อให้เกิดการตอบสนองทางลบต่อการตั้งครรภ์ของตนเอง แต่หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มีความรู้สึกยินดีกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เพราะเปรียบเสมือนว่าเป็นส่วนหนึ่งของการตั้งครรภ์ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ใช่สิ่งที่น่าเกลียด แต่เกิดจากการตั้งครรภ์ ส่งผลให้ยอมรับการตั้งครรภ์ รักและต้องการบุตร เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง สนใจที่จะดูแลตนเองในระหว่างตั้งครรภ์ ทำให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดูแลสุขภาพของตนเองและทารกในครรภ์อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ยังพบว่าการตั้งครรภ์ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ร่วมด้วย หญิงตั้งครรภ์ก็จะมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่คงที่ การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์นี้อาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมน หรือเป็นผลจากความวิตกกังวล เกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับทารกในครรภ์และตนเอง กังวลเกี่ยวกับความเจ็บปวดจากการคลอด และการเปลี่ยนแปลงในสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส และกังวลในสิ่งที่ต้องเผชิญในการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่บทบาทการเป็นมารดา ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดความสับสนต่อหญิงตั้งครรภ์ที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้น้อย หญิงในระยะตั้งครรภ์จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจจึงต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อรักษาคุณภาพของชีวิตและการปรับทางด้านจิตใจเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่อสิ่งเร้า โดยมีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมบุคลิกภาพ ความเชื่อและความคิด เพื่อจัดการความตึงเครียดและให้มีความสุขในการดำเนินชีวิต

การวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลในระยะคลอด ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการคลอด
ปรากฏผลดังนี้

การวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลในระยะคลอด ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการคลอด พบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีการเตรียมตัวก่อนคลอดในด้านการวางแผนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคลอด หญิงตั้งครรภ์และสามีร่วมกันวางแผนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคลอด บิดา-มารดาของหญิงตั้งครรภ์หรือบิดา-มารดาของสามีเป็นผู้วางแผนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคลอด พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวัยรุ่นนี้มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ จึงยังไม่มียานทำ ต้องเป็นภาระของบิดามารดา ดังที่ Duvall (1977) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของบิดามารดาในระยะรอบครัวมีบุตรวัยรุ่น

ครอบครัวระยะมีบุตรวัยรุ่น มักจะประสบปัญหาด้านการเงิน เนื่องจากต้องใช้จ่ายมากขึ้น ทั้งด้านอาหาร เสื้อผ้า และด้านการศึกษาของบุตร ดังนั้น ครอบครัวควรมีการจัดสรรด้านการเงินให้กับบุตรได้ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและให้บุตรวัยรุ่นบริหารจัดการการเงินด้วยตัวเองส่งเสริมให้บุตรวัยรุ่นได้มีการหารายได้พิเศษนอกเวลาเรียน เช่น ทำงานเป็นลูกจ้างอยู่ช่อมรดก ดูแลเด็กเล็ก เป็นบอยแคชเชียร์ ซึ่งการทำงานจะไม่รบกวนเวลาเรียน

การวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรในระยะหลังคลอด ในเรื่อง การเตรียมผู้ดูแลหลังคลอด การยอมรับบทบาทมารดา และการจัดการเลี้ยงดูบุตร ผลปรากฏดังนี้

การวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรในระยะคลอดในการวางแผนเตรียมผู้ดูแลพบว่า มีการวางแผนเตรียมผู้ดูแลในระยะคลอดส่วนใหญ่เป็นมารดาและญาติของหญิงตั้งครรภ์ โดยพบว่ามารดาและญาติจะให้หญิงตั้งครรภ์เป็นผู้ดูแลเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามารดาและญาติมีการรับผิดชอบ มีหน้าที่การงานต้องรับผิดชอบ ดังนั้นจึงให้หญิงตั้งครรภ์รับผิดชอบเองเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้หญิงตั้งครรภ์มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวของตนเองต่อไป ดังที่ Duvall (1977) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของบิดามารดาในระยะครอบครัวมีบุตรวัยรุ่นถึงการแบ่งปันความรับผิดชอบต่อให้บุตรวัยรุ่นว่า ในระยะนี้บิดามารดาควรส่งเสริมให้บุตรมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวมากขึ้น เช่น ควรส่งเสริมให้บุตรสาวสนใจเกี่ยวกับการเตรียมอาหารตกแต่งบ้าน ในขณะที่บุตรชายอาจจะสนใจงานซ่อมต่าง ๆ ภายในบ้านหรืองานสนามต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ควรให้บุตรวัยรุ่น ร่วมรับผิดชอบกับบิดามารดา เมื่อบุตรสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ประสบผลสำเร็จจะทำให้บุตรวัยรุ่นมีความภาคภูมิใจในตนเอง และเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับวัยรุ่น อีกทั้งควรมีการอบรมบทบาทที่เหมาะสมในสังคม ในช่วงวัยรุ่นนี้จะเป็นช่วงที่สนใจกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ใ่วัวจะเป็นกิจกรรมทั้งในและนอกบ้าน พัฒนาการทางสังคมมีความสำคัญในระยะนี้ลักษณะเด่นระยะนี้คือการคบเพื่อนทั้งหญิงและชาย การมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับสังคม รวมถึงการนัดพบเพื่อนต่างเพศ กลุ่มเพื่อนวัยรุ่นจะทำให้วัยรุ่นเริ่มฝึกการตัดสินใจลงมือกระทำรวมถึงมีทักษะต่าง ๆ และเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองให้กับตัววัยรุ่น ในระยะนี้บิดามารดาควรที่จะยอมรับในพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกของวัยรุ่นไม่ควรที่จะทำทุกอย่างและไม่ควรกลัวในสิ่งที่ไม่จำเป็นควรที่จะยอมรับค่านิยมสมัยใหม่เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุตรวัยรุ่นได้

การยอมรับบทบาทการเป็นมารดา พบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีการฝึกบทบาทและไม่ได้ฝึกบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรจากบุตรของเพื่อนบ้านและญาติ มีแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรด้วย ดังที่ Bobak and Jensen (1995) ได้กล่าวว่า การยอมรับบทบาทการเป็นมารดาเกิดจากกระบวนการการเรียนรู้ในบทบาทการเป็นมารดา โดยเริ่มต้นเกิดขึ้นตั้งแต่ที่หญิงตั้งครรภ์มี

ความรู้สึกผูกพันกับทารกในครรภ์ หญิงตั้งครรภ์ที่ยอมรับบทบาทการเป็นมารดา จะมีการนึกจินตนาการถึงบทบาทการเป็นมารดาในลักษณะของการปฏิบัติบทบาทการเป็นมารดากับทารกแรกเกิดหรือบุตรของตน และฝึกบทบาทในการดูแลเด็กอื่นเพื่อให้เกิดความพร้อมเมื่อบทบาทนั้นมาถึง โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้บทบาทการเป็นมารดาตลอดระยะเวลาของการตั้งครรภ์ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้หญิงตั้งครรภ์เตรียมตัวเพื่อรับบทบาทการเป็นมารดา และเมื่อทารกคลอดออกมาก็จะสามารถแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้ต่อเนื่อง และมีการเรียนรู้ในบทบาทการเป็นมารดา เริ่มต้นเกิดขึ้นตั้งแต่ที่หญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกผูกพันกับทารกในครรภ์ มีการนึกจินตนาการถึงบทบาทหน้าที่ของมารดาในลักษณะฝึกบทบาทในการดูแลเด็กอื่นเพื่อให้เกิดความพร้อมเมื่อบทบาทนั้นมาถึง โดยหญิงพัฒนากระบวนการเรียนรู้บทบาทการเป็นมารดาตลอดระยะเวลาของการตั้งครรภ์ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้หญิงตั้งครรภ์เตรียมตัวเพื่อรับบทบาทการเป็นมารดา และเมื่อทารกคลอดออกมาก็จะสามารถแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้ต่อเนื่อง

การวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร พบว่า ผู้วางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรมากที่สุด คือ หญิงตั้งครรภ์ สามิและหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและครอบครัว พบว่า ผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรส่วนใหญ่ คือหญิงตั้งครรภ์ มารดาและญาติของหญิงตั้งครรภ์ โดยพบว่า ในระยะตั้งครรภ์ได้ศึกษาวิธีการเลี้ยงดูบุตร จากคู่มือฝากครรภ์ ศึกษาการเลี้ยงดูบุตรของพี่สาวของสามิ เคยเลี้ยงหลานมาก่อน อ่านหนังสือเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร และลองอุ้มทารกซึ่งอยู่ห้องใกล้ ๆ กัน ตามจากเพื่อนที่ผ่านการตั้งครรภ์ ตามจากมารดาของตนเอง และสังเกตจากเพื่อนบ้านที่ฟังคลอดบุตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเตรียมตัวก่อนคลอดโดยการศึกษาหาความรู้ พุดคุยปรึกษา เกี่ยวกับขั้นตอนการคลอดที่จะเกิดขึ้น การปฏิบัติตัวในระยะคลอด การอาบน้ำเด็ก และมีการเตรียมสถานที่หรือห้องสำหรับเด็ก สามารถจัดความวิตกกังวลลงได้ ดังที่ Rubin (1975 cited in Bobak & Jensen (1995) กล่าวว่าหญิงตั้งครรภ์จะมีการเตรียมตัวเพื่อการคลอดและการเป็นมารดา ในช่วงไตรมาสที่สามจะมีการเตรียมตัว เช่น เข้าฟังคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในระยะคลอด การอาบน้ำเด็ก และมีการจัดเตรียมสถานที่หรือห้องสำหรับเด็ก แต่อย่างไรก็ตามในระยะใกล้คลอดหญิงตั้งครรภ์จะกังวลเกี่ยวกับขั้นตอนการคลอด มีความรู้สึกกลัวเกี่ยวกับประสบการณ์ในการคลอดที่จะเกิดขึ้น กลัวเนื่องจากไม่ทราบถึงกระบวนการในการคลอด กลัวเกี่ยวกับความเจ็บปวดในการคลอด กลัวปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการคลอดที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเองและทารก หญิงตั้งครรภ์จะมีการเตรียมตัวเพื่อการคลอดและการเป็นมารดา โดยแก้ไขความกลัวเกี่ยวกับการคลอดเหล่านี้จากการสนับสนุนช่วยเหลือจากคู่สมรส หรือการได้รับข้อมูลและความมั่นใจจากเจ้าหน้าที่ผู้ให้การดูแล นอกจากนี้อาจมีการพุดคุยปรึกษาเกี่ยวกับการเป็นมารดากับเพื่อน และบิดามารดาของหญิงตั้งครรภ์ และสอดคล้องกับคำกล่าวของ ปิยะนุช พรหมสาขา ณ

สกนกร (2548) กล่าวว่า ระยะเวลาหลังคลอด เป็นระยะที่มารดาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนด้านร่างกาย และจิตใจอย่างรวดเร็ว รวมทั้งต้องเตรียมพร้อมที่จะเลี้ยงดูบุตรในระยะต่อไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นภาวะปกติของหญิงตั้งครรภ์ ที่เมื่อคลอดทารกออกมาแล้ว จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เพื่อกลับคืนสู่สภาพปกติดังเช่นก่อนการตั้งครรภ์

การวางแผนดำเนินการด้านชีวิตครอบครัว ในเรื่องการปรับตัวระหว่างคู่สมรส ผลปรากฏดังนี้

การปรับตัวระหว่างคู่สมรสพบว่า หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ด้านสุขภาพจากสามี การแบ่งหน้าที่งานในบ้านในระยะตั้งครรภ์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์และสามีช่วยกันทำงานบ้าน และไม่มีการพุดคุยและปรึกษาเรื่องการมีบุตรและการคุมกำเนิด ดังที่ Bobak and Jensen (1995) โดยสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสมีพื้นฐานมาจากความเข้าใจดีระหว่างกัน เต็มใจที่จะร่วมทุกข์มี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการพุดคุยติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ความรู้สึก เหล่านี้มีผลต่อการรับบทบาทการเป็นมารดา เพราะเมื่อคู่สมรสมีความรู้สึกพอใจซึ่งกันและกัน และ มีความพร้อมในการเป็นมารดา ย่อมก่อให้เกิดความยินดีต่อการมีสมาชิกใหม่ และพร้อมที่จะรับ บทบาทใหม่ได้เป็นอย่างดี การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสในระยะ ตั้งครรภ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เนื่องจากหญิงตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงการตอบสนองทางด้านอารมณ์ต่อคู่สมรสที่สำคัญคือ หญิงตั้งครรภ์ต้องการพึ่งพา คู่สมรสสูงขึ้นและการเปลี่ยนแปลงในเพศสัมพันธ์ หญิงตั้งครรภ์มีความต้องการพึ่งพาผู้อื่น เพิ่มขึ้น ต้องการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นที่สำคัญต่อตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคู่สมรสของตนเอง เนื่องจากหญิงตั้งครรภ์ต้องการได้รับความรัก ความเอาใจใส่ และการช่วยเหลือสนับสนุน ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบที่จะพัฒนาต่อไปถึงขั้นการเตรียมตัวต่อการเป็นมารดาและการเลี้ยงดูทารก แต่หาหญิงตั้งครรภ์ที่มีชีวิตสมรสไม่ราบรื่น มีความล้มเหลว คู่สมรสปฏิเสธต่อการรับรู้และ ความรับผิดชอบ จะยิ่งทำให้หญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกว่าตนเองไร้ค่า มีความรู้สึกสองฝักสองฝ่ายใน การตั้งครรภ์ เกิดความผันแปรทางอารมณ์ ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไป เช่น มีอารมณ์โกรธเกลียดต่อ การตั้งครรภ์ ส่วนไม่มีการพุดคุยและปรึกษาเรื่องการมีบุตรและการคุมกำเนิดนั้นสอดคล้องกับ WHO (1998) และ นภาพรณ์ หะวานนท์ (2538) วัยรุ่นนั้นขาดความรู้ในเรื่องเพศศึกษาและ พัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น (Lack of Sexual Knowledge) วัยรุ่นไม่นิยมใช้วิธีคุมกำเนิดถึงแม้จะ ก้าวการตั้งครรภ์ ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา ชีวิตวิทยาการ เจริญพันธ์และการคุมกำเนิด

ด้านการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของสามีต่อการตั้งครรภ์ พบว่า ส่วนใหญ่ สามีตกใจและต้องการให้สิ้นสุดการตั้งครรภ์ ดีใจกับการตั้งครรภ์ ตกใจแต่ให้ตั้งครรภ์ต่อไป

ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือของสามีเมื่อทราบการตั้งครรภ์ พบว่า ส่วนใหญ่สามีให้ความช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยพบว่าสามีจะถามอาการ อาการผิดปกติ การกินของทารกทุกวัน จะซื้อนม จัดนมให้ดื่มทุกวัน มารดาถามอาการ และจัดซื้ออาหารที่มีประโยชน์กว่าที่จะทำได้ สามีช่วยบีบนวด เมื่อหญิงตั้งครรภ์มีอาการตะคริว น้องสาวช่วยดูแลเมื่อมีอาการแพ้ท้อง และทำอาหารให้รับประทานดูแลหญิงตั้งครรภ์ฝากครรภ์ตามนัด จะถามอาการที่ไม่สุขสบายต่าง ๆ การกินของทารก ยิ่งเมื่อครรภ์ใกล้ครบกำหนดจะถามอาการบ่อยมากขึ้น อาการเจ็บครรภ์ รู้สึกเจ็บครรภ์บ้างหรือยัง และช่วยดูแลเมื่อครรภ์ใกล้ครบกำหนด หญิงตั้งครรภ์ปีศาจจะบ่อย ๆ และมักเป็นในช่วงกลางคืน สามีจะคอยดูแลป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ถิ่นถัม ดังที่ Duvall (1977) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของบิดามารดาในระยะครอบครัวมีบุตรวัยรุ่น ถึงสัมพันธ์ภาพในกลุ่มสมรส ระยะเวลาสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรส เป็นประเด็นที่น่าสนใจส่วนใหญ่บิดามารดาจะมีกิจกรรมทั้งในและนอกบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาสนใจในเรื่องสัมพันธ์ภาพในกลุ่มสมรส ทำให้สัมพันธ์ภาพในกลุ่มสมรสลดลง ควรที่จะหาเวลาอยู่ตามลำพังระหว่างสามี-ภรรยาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น หาโอกาสรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน หาโอกาสที่จะแสดงความรักเช่น ให้ออกไม้ในวันพิเศษ และไปร่วมงานสังสรรค์ต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางจัดรูปแบบการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและครอบครัว เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและครอบครัวสามารถจัดการด้านชีวิตครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา การประกอบอาชีพ
2. ควรมีการจัดทำคู่มือหรือเอกสารเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันระหว่างมารดาและทารก และการแสดงบทบาทของคู่สมรสในระยะตั้งครรภ์ และระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตรให้กับหญิงตั้งครรภ์ที่มากฝากครรภ์ เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์และสามีมีการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม
3. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการวิจัยพบว่า หญิงตั้งครรภ์มีการตั้งครรภ์ด้วยความไม่พร้อม คิดอยากทำแท้งโดยพบว่า ถ้ามีเงินพอที่จะทำแท้งก็จะทำ ขาดความรู้เกี่ยวกับเรื่องการคุมกำเนิด ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่ได้ประกอบอาชีพที่แน่นอน ไม่มีรายได้ที่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ มีความคิดไม่เป็นของตนเอง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง รัฐบาล และครูผู้สอนในระดับวัยรุ่น สำหรับครูผู้สอนนั้นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้วัยรุ่นได้รับทราบถึงผลของการคุมกำเนิดและการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ให้รู้จักป้องกันก่อนแก้ไข สำหรับรัฐบาลควรมีการวางแผนนโยบายให้สถานศึกษามีหลักสูตรการสอนเพศสัมพันธ์ให้วัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ และถูกต้องเหมาะสมกับวัยของวัยรุ่นด้วย สำหรับผู้ปกครองควรมีการดูแลเอาใจใส่ต่อ

วัยรุ่นให้มาก ๆ ดูแลอย่างใกล้ชิด คอยให้คำปรึกษาและแสดงท่าที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น มีเวลาให้แก่วัยรุ่นให้มาก ๆ เพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตวัยรุ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการจัดการกับการตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและครอบครัวในโรงพยาบาลอื่น ๆ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับผลที่ได้มา
2. ควรมีการศึกษาถึงการจัดการกับการตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและครอบครัวระหว่างหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่อยู่กับสามีและหย่าร้างกับสามี
3. ควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่และควรใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่างานวิจัยนี้